

Konfuciusz és tanításai

„Amit nem akarsz, hogy veled megtegyenek, azt te se tedd meg mással!”

Konfuciusz, más néven Kung-ce (kínaiul: 孔子), Kína – de akár az egész világ – egyik legfontosabb filozófusaként tartható számon. Különálló vallást ugyan nem alapított, viszont világszerte ismert filozófiai iskola és eszmerendszer fűződik nevéhez. A „Mester” időszakításunk előtt 551-ben Kína mai Santung tartományában született arisztokrata család sarjaként. Szellemi és lelki tehetsége már fiatal korában megmutatkozott, s tanításai szűkebb körben már harmincas éveiben elterjedtek.

Ő maga tanításait nem foglalta írásba, tanítványainak köszönhetően viszont bölcseségeinek jelentős része fennmaradt. Ezen bölcseségek a *Lun jü (Beszélgetések és mondások)* című könyvben találhatóak meg. „A Mester célja az volt, hogy tanítványaiból az államnak és a társadalomnak egyaránt hasznos 'egész emberek' váljanak.”¹ Konfuciusz tehát arra törekedett, hogy tanításai révén 'nemes emberekké' (Csün-ce) faragja követőit. Úgy vélte, hogy 'nemes ember' az, aki különböző erények (ilyen például a szavahihetőség, a jóindulatúság, a kötelességtudat, az idősek iránti tisztelet stb.), valamint a 'zsen' („emberiesség”) birtokában van: „A nemes ember egyetemes és nem részrehajló; a kis ember részrehajló és nem egyetemes.”

A 'zsen' magába foglalja a humanitást, azaz az embertársainkkal szembeni erkölcsös magatartást. Szorosan kapcsolódik hozzá Konfuciusz egyik legfontosabb tanítása, miszerint másokkal úgy kell bánni, miként azt mi is elvárjuk tőlük. „Amit nem akarsz, hogy veled megtegyenek, azt te se tedd meg mással!” Ez az 'arany szabály' néven ismert tételmondat tekinthető egyetemes, örök igazságnak, hiszen számtalan bölcs gondolkodó és vallás tanít hozzá hasonló bölcseségeket. A Brahmanizmus például így tanítja: “Ez a kötelesség summája: Semmi olyat ne tégy másokkal, amely neked fájdalmat okozna, ha veled tennék.”² A Buddhizmus pedig így fogalmaz: “...azt az állapotot, amely nem tetsző, vagy gyönyörködtető a számomra, hogyan bocsáthatnám

¹ Fung Yu-lan: *A kínai filozófia rövid története*. Budapest: Osiris Kiadó, 2003. 70. o.

² India, Kr.e. 1. és Kr.u. 4. sz. között, *Mahabharta 5:1517*

egy másik emberre?”³ Az arany szabály természetesen nem kizárólagos a keleti kultúrákra, vallásokra, hiszen az Iszlám is hasonlóképpen fogalmaz: “Egyikőtök sem hisz [igazán], amíg nem azt kívánja a testvérének, amit magának is.”⁴ A Kereszténység tanításainak is fontos eleme: „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták.”⁵

Bár Konfuciusz ezen tanítása alapvető erkölcsi tételnek mondható, felmerül a kérdés, hogy vajon betartható-e minden esetben. Én úgy vélem, három különböző helyzet képzelhető el ennek elemzésekor: (a) megfontoltan és az arany szabálynak megfelelően cselekszem, (b) a körülmények miatt képtelenség ezen szigorú erkölcsök szerint eljárnom, illetve (c) a másik nem bánja, ha megteszem vele azt, amit nem akarom, hogy velem megtegyenek.

A tanítás arra szólít fel, hogy olyan erkölcsi normákhoz tartsuk magunkat, amelyeket szeretnénk, hogy mások is betartsanak. Ez egyértelműen alkalmazható például fizikai bántalmazás tekintetében: mivel nekem rossz az, ha megütnek vagy félrelöknek, én sem teszek ilyet mással. Továbbá kiterjeszthető ez mindennemű tulajdonságra, illetve cselekedetre, amelyet elutasítunk: a rosszindulat, a rágalmozás, az irigység, az önzés, és a többi mindenkire negatív kihatással van. Ebből kifolyólag erkölcsi kötelessége az embernek, hogy mellőzze az efféle magatartást.

Ugyanakkor állíthatjuk, hogy számos esetben nem tartható be Konfuciusz tanítása. Vannak ugyanis olyan élethelyzetek, amelyek rákényszerítik az embert arra, hogy minden jóakarata ellenére a másik számára előnytelen körülményeket teremtsen. Senki sem szeretné például elveszíteni az állását, egy cégvezető mégis kénytelen elbocsájtani alkalmazottját, ha gazdasági okokból nincs más választása, illetve amennyiben az nem megfelelően látja el a munkáját. Ezen kívül elméletben elképzelhető olyan szituáció is, amelyben a két félnek eltérő az egyénisége, gondolkodásmódja, és ebből kifolyólag, ami az egyik számára kellemetlen vagy hátrányos, azt a másik akár pozitívumként is megélheti, ha vele történik.

³ Nepál, Kr.e. 7. sz., *Samyutta Nikaya v. 353.*

⁴ Damaszkusz, Kr.u. 13. sz., *Al-Nawawi Imám Negyven Hagyománya*

⁵ Palesztina, Kr.u. 1. sz., Máté 7:12, MBT

Konfuciusz viszont, mikor megfogalmazta az arany szabályt, véleményem szerint nem abban próbált útmutatást adni, hogy mit cselekedjünk, hanem inkább abban, hogy hogyan. Hiszen nem mindegy, hogy az ember arrogánsan és bántóan, vagy tisztességesen és együttérzéssel bánik a másikkal. E tekintetben pedig kétségtelen, hogy mindössze a megfelelő odafigyelés szükséges ahhoz, hogy betartsuk a tanítás erkölcsi szabályait.

Források:

- Orbán István: *Konfuciusz (i. e. 551–479)*:
<https://www.ujakropolisz.hu/cikk/konfuciusz-i-e-551%e2%80%93479>
- *Konfuciusz* (Wikipedia):
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Konfuciusz>
- *az arany szabály – másként* (infaustus 2.0, 08/02/2009):
<https://infaustus.wordpress.com/2009/02/08/az-arany-szabaly-maskent/>
- *Konfucianizmus* (Wikipedia):
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Konfucianizmus>
- *Csün-ce* (Wikipedia):
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Cs%C3%BCn-ce>
- *Konfuciusz* (ELTE Konfuciusz Intézet által fenntartott Kínai Enciklopédia)
<http://wiki.konfuciuszintezet.hu/index.php/Konfuciusz>